

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»**

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИК ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ВК 3.4. ІНКЛЮЗИВНІ СТРАТЕГІЇ ТА ОЦІНЮВАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ
ШКОЛІ**

Освітня програма:	Початкова освіта
Рівень вищої освіти:	другий (магістерський)
Спеціальність:	013 Початкова освіта
Галузь знань:	01 Освіта / Педагогіка

Робоча програма дисципліни «Інклюзивні стратегії та оцінювання в початковій школі» для здобувачів освітньої програми «Початкова освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта.

Розробник: к. пед. н., доц., доцент кафедри теорії та методик початкової освіти Хом'як О. А.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та методик початкової освіти

Протокол від «28» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри проф. Красовська О.О.

 (Красовська О.О.)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «Початкова освіта» другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта.

Гарант освітньої програми проф. Красовська О.О.

 (Красовська О.О.)

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол від «29» серпня 2023 року № 1

Голова (Сойко І.М.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Вибіркова компонента	
Загальна кількість годин: 90	Спеціальність 013 Початкова освіта	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
Змістових модулів –	Освітня програма «Початкова освіта»	10 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	6 год.
		Лабораторні	
	Рівень вищої освіти другий (магістерський)	10 год.	6 год.
		Самостійна робота	
		60 год.	72 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Сучасною тенденцією є інклюзивна освіта, яка забезпечує усім учням, зокрема й тим, котрі потребують додатково освітньої підтримки, рівні освітні можливості. Для реалізації подібного процесу необхідно забезпечити універсальний дизайн освітнього середовища, який передбачає і готовність педагогічних працівників закладів освіти застосовувати інклюзивні стратегії в навчанні та оцінюванні молодших школярів з особливими освітніми потребами.

Робоча програма навчальної дисципліни: «Інклюзивні стратегії та оцінювання в початковій школі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 013 Початкова освіта за освітньо-професійною програмою Початкова освіта.

Метою вивчення освітньої компоненти є формування уявлень здобувачів вищої освіти про інклюзивні стратегії в навчанні та оцінюванні молодших школярів з ООП як ключовий компонент інклюзивної освіти; оволодіння основними аспектами планування й організації освітнього процесу в інклюзивному навчальному закладі; розвиток готовності майбутнього вчителя початкових класів до роботи з дітками з ООП в інклюзивному класі в умовах війни.

Завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- формування інклюзивної компетентності здобувачів вищої освіти;
- оволодіння теоретичними положеннями, історичними засадами та принципами інклюзивної освіти;
- ознайомлення з сутністю понять «стратегії», «співробітництво», «оцінювання»;
- висвітлення основних положень реалізації інклюзії в Концепції «Нова українська школа»;
- оволодіння стратегіями навчання, оцінювання, супроводу молодших школярів з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей.

У результаті опанування лекційних, практичних та лабораторних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Інклюзивні стратегії та оцінювання в початковій школі» здобувачі вищої освіти, майбутні учителі початкової школи:

Знатимуть:

– Як здійснювати навчання та оцінювання учнів з ООП відповідно до психолого-педагогічних закономірностей і принципів організації сучасного освітнього простору (в т.ч. інклюзивного)

– Як застосовувати кооперативну стратегію в освітньому середовищі початкової школи

– Як підібрати програми та методики, технології навчання, виховання і оцінювання молодших школярів з ООП.

– Як користуватися науковою, навчально-методичною та довідковою літературою з актуальних питань сучасної початкової та інклюзивної освіти.

– Як ефективно працювати в умовах інклюзивного навчання в початковій школі.

Вмітимуть:

– Створювати здоров'язбережувальне освітнє середовище, зорієнтоване на особистісний, творчий і духовний розвиток учнів, з дотриманням правил забезпечення безпеки учнів.

– Бути творчою та креативною особистістю, підвищувати рівень педагогічної культури.

– Демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

– Налагоджувати співпрацю з представниками різних професійних груп та організацій.

– Проектувати програми спільної діяльності учня й учителя на уроках у початковій школі в умовах упровадження нових педагогічних технологій в інклюзивному класі.

Розвинуть такі соціальні навички:

– Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

– Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

– Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

– Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

– Здатність до оцінювання сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Планування й організація освітнього процесу в інклюзивному навчальному закладі. Гуманістична педагогічна взаємодія та сучасні системи навчання як основа стратегій викладання в інклюзивному навчальному закладі. Професійне співробітництво – невід'ємна складова стратегій викладання в інклюзивному навчальному закладі.

Література: основна 8, 9, 12, 14-23, 25-25, 33, 36, допоміжна 11

Тема 2. Стратегії навчання в інклюзивному класі початкової школи. Традиційне інтенсивне навчання молодших школярів з ООП. Формування когнітивних стратегій освітньої діяльності учнів початкових класів з ООП. Навчання у співпраці/кооперативне навчання в середовищі початкової школи.

Література: основна 3-7, 26, 29, 30, 34, 36, 38; допоміжна 12

Тема 3. Стратегії психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в інклюзивному освітньому середовищі. Когнітивно-ціннісні стратегії психологічного супроводу осіб з особливими потребами в середовищі початкової школи. Поведінково-діяльнісні стратегії психологічного супроводу учнів початкових класів з ООП. Мотиваційно-особистісні стратегії психологічного супроводу молодших школярів з ООП. Морально-ціннісні стратегії в системі психологічного супроводу осіб з особливими потребами в НУШ

Література: основна 3, 6, 10, 24; допоміжна 2, 3, 6

Тема 4. Стратегії роботи з молодшими школярами з ООП. Учні з особливими освітніми потребами: стратегії навчання, виховання та розвитку. Можливості мережі для роботи з дітьми з ООП. Стратегії зниження рівня тривожності учнів із ООП. Стратегії підготовки вчителя до роботи з дітками ООП в інклюзивному класі в умовах війни. Організація інклюзивної арт-майстерні для роботи з молодшими школярами з ООП.

Література: основна 3, 6, 28, 32; допоміжна 1, 6, 12

Тема 5. Стратегії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами. Контроль й оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. Індивідуальне оцінювання розвитку соціальної компетентності учнів в інклюзивному класі.

Література: основна 1, 2, 11, 13, 31, 37; допоміжна 1, 10, 12.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	8	9	10	11	13	
Тема 1. Планування й організація освітнього процесу в інклюзивному навчальному закладі.	14	2	2	2	8	16	2	2	2	10
Тема 2. Стратегії навчання в інклюзивному класі початкової школи.	20	2	2	2	14	22	2	2	2	16
Тема 3. Стратегії психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в інклюзивному освітньому середовищі.	20	2	2	2	14	16				16
Тема 4. Стратегії роботи з молодшими школярами з ООП.	20	2	2	2	14	22	2	2	2	16
Тема 5. Стратегії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.	16	2	2	2	10	14				14
Разом за змістовим модулем	90	10	10	10	60	90	6	6	6	72
Усього годин	90	10	10	10	60	90	6	6	6	72

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Планування й організація освітнього процесу в інклюзивному навчальному закладі.	2/2
2	Стратегії навчання в інклюзивному класі початкової школи.	2/2
3	Стратегії психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в інклюзивному освітньому середовищі.	2
4	Стратегії роботи з молодшими школярами з ООП.	2/2

5	Стратегії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.	2
	Разом	10/6

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Планування й організація освітнього процесу в інклюзивному навчальному закладі.	2/2
2	Стратегії навчання в інклюзивному класі початкової школи.	2/2
3	Стратегії психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в інклюзивному освітньому середовищі.	2
4	Стратегії роботи з молодшими школярами з ООП.	2/2
5	Стратегії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.	2
	Разом	10/6

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Планування й організація освітнього процесу в інклюзивному навчальному закладі.	8/10
2	Стратегії навчання в інклюзивному класі початкової школи.	14/16
3	Стратегії психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в інклюзивному освітньому середовищі.	14/16
4	Стратегії роботи з молодшими школярами з ООП.	14/16
5	Стратегії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.	10/14
	Разом	60/72

8. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для опрацювання тем дисципліни	Форми контролю	Література	Кількість балів
Тема 1. Планування й організація освітнього процесу в інклюзивному навчальному закладі.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного і лабораторного занять, виконання завдань самостійної роботи, огляд теоретичного матеріалу	Експрес опитування. Наукове есе, творча робота, презентація, робота в парах, діаграма Венна	основна 8, 9, 12, 14-23, 25-25, 33, 36 допоміжна 11	12
Тема 2. Стратегії навчання в інклюзивному класі початкової школи.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до	Експрес опитування. Наукове есе, Робота в парах,	основна 3-7, 26, 29, 30, 34, 36, 38	12

	практичного і лабораторного занять, виконання завдань самостійної роботи, огляд теоретичного матеріалу	інтелект-карта, аналітичне повідомлення, підготовка Пам'ятки	допоміжна 12	
Тема 3. Стратегії психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в інклюзивному освітньому середовищі.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного і лабораторного занять, виконання завдань самостійної роботи, огляд теоретичного матеріалу	Експрес опитування. Наукове есе, аналітичне повідомлення, Підбір прикладів, підготовка Пам'ятки	основна 3, 6, 10, 24 допоміжна 2, 3, 6	12
Тема 4. Стратегії роботи з молодшими школярами з ООП.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного і лабораторного занять, виконання завдань самостійної роботи, огляд теоретичного матеріалу	Експрес опитування. підготовка Пам'ятки, плану співпраці, вправ, плану-конспекту	основна 3, 6, 28, 32 допоміжна 1, 6, 12	12
Тема 5. Стратегії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.	Опрацювання лекційного матеріалу, підготовка до практичного і лабораторного занять, виконання завдань самостійної роботи, огляд теоретичного матеріалу	Експрес опитування. Аналітичне повідомлення, Пам'ятка, нотатна довідка, план-конспект	основна 1, 2, 11, 13, 31, 37 допоміжна 1, 10, 12	12
ВСЬОГО				60

Індивідуальні завдання

Індивідуальна навчально-дослідна робота студентів здійснюється під керівництвом викладача у вигляді тематичних навчальних проєктів на одну із запропонованих тем:

1. Дидактичний зміст контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі.
2. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з різними типами порушень психофізичного розвитку.
3. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами у першому класі.

4. Якісні показники індивідуального оцінювання.
5. Технологія портфоліо.
6. Тестування у навчанні дітей з особливими освітніми потребами
7. Індивідуальний навчальний план учня з особливими освітніми потребами як основа оцінювання навчальних досягнень в інклюзивному класі
8. Навчально-дидактичне забезпечення в інклюзивному класі.
9. Особливості добору й застосування наочних засобів навчання на уроці в інклюзивному класі.
10. Індивідуальне оцінювання соціальних вмінь учнів з особливими освітніми потребами.
11. Партнерська співпраця шкільного психолога й учителя інклюзивного класу.
12. Методологічні засади сучасної педагогіки як стратегії виховання і навчання.
13. Індивідуальні стратегії навчання молодших школярів.
14. Сутність, цілі та зміст індивідуалізації навчання.
15. Характеристика технологій індивідуалізованого навчання.
16. Індивідуальна траєкторія навчання учнів початкової школи.
17. Стратегії диференційованого навчання молодших школярів з ООП.
18. Стратегії індивідуалізованого навчання молодших школярів з ООП.
19. Психологічні особливості реалізації творчого потенціалу молодших школярів з ООП.
20. Індивідуальний підхід у навчально-виховному процесі дезадаптованих молодших школярів.
21. Особливості формування навчально-стратегічної компетентності молодших школярів.
22. Вплив вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів на вибір навчальних стратегій.
23. Механізми забезпечення інклюзивної освіти в НУШ у міжнародних документах і законодавстві. Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти.
24. Стратегічна модель взаємодії фахівців для залучення дитини з особливими потребами в загальноосвітній простір НУШ.
25. Компетентність учителів початкових класів як запорука ефективності інклюзивної освіти.
26. Роль педагога у здійсненні ефективної інклюзивної практики в НУШ.
27. Проблема налагодження гуманних, партнерських стосунків між учасниками освітнього процесу в НУШ.
28. Громадські батьківські організації та їх значення у впровадженні інклюзивної освіти.
29. Волонтерство та адвокатство батьків дітей з особливими потребами.
30. Шляхи реалізації індивідуального підходу у роботі з батьками дітей, що потребують додаткової освітньої підтримки.

Тематичний навчальний проєкт представляється у формі мультимедійної презентації, постера.

9. Методи навчання

1. Словесні : розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, обговорення, вербалізація педагогічних ситуацій, наукових статей, філософських та літературних творів, фасилітація.
2. Практичні : пошуковий (дослідницький), частково-пошуковий (евристичний), проблемний, репродуктивний, метод проєктної діяльності, навчально-педагогічні ігри, колективна творча робота, групова робота та ін.
3. Наочні : інформаційно-рецептивний, спостереження, обстеження, візуалізація, демонстрація ППЗ, демонстрація медіа-презентацій Power Point, Sway.

10. Методи контролю

Усне опитування (індивідуальне та фронтальне), перевірка завдань самостійної роботи, перевірка письмових ректорських та модульних контрольні роботи, поточне

та підсумкове тестування, аналіз та оцінювання творчих робіт, підсумковий контроль.

11.ПИТАННЯ ГАРАНТОВАНОГО РІВНЯ ЗНАТЬ

1. Планування й організація освітнього процесу в інклюзивному навчальному закладі.
2. Концептуальні засади проектування педагогічної діяльності в інклюзивному навчальному закладі.
3. Перший етап планування: стратегія аналізу стартового рівня успішності учнів класу.
4. Другий етап планування: стратегія визначення моделі організації процесу викладання
5. Стратегії навчання в інклюзивному класі початкової школи.
6. Традиційне інтенсивне навчання молодших школярів з ООП.
7. Формування когнітивних стратегій освітньої діяльності учнів початкових класів з ООП.
8. Навчання у співпраці/кооперативне навчання в середовищі початкової школи.
9. Стратегії психологічного супроводу дітей молодшого шкільного віку з особливими потребами в інклюзивному освітньому середовищі.
10. Когнітивно-ціннісні стратегії психологічного супроводу осіб з особливими потребами в середовищі початкової школи.
11. Поведінково-діяльнісні стратегії психологічного супроводу учнів початкових класів з ООП.
12. Мотиваційно-особистісні стратегії психологічного супроводу молодших школярів з ООП.
13. Морально-ціннісні стратегії в системі психологічного супроводу осіб з особливими потребами в НУШ
14. Стратегії роботи з молодшими школярами з ООП.
15. Учні з особливими освітніми потребами: стратегії навчання, виховання та розвитку.
16. Можливості мережі для роботи з дітьми з ООП.
17. Стратегії зниження рівня тривожності учнів із ООП.
18. Стратегії підготовки вчителя до роботи з дітками ООП в інклюзивному класі в умовах війни.
19. Організація інклюзивної арт-майстерні для роботи з молодшими школярами з ООП.
20. Стратегії оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами.
21. Контроль й оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі.
22. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі.
23. Індивідуальне оцінювання розвитку соціальної компетентності учнів в інклюзивному класі.
24. Дидактичний зміст контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів в інклюзивному класі.
25. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з різними типами порушень психофізичного розвитку .
26. Особливості безбального оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами у першому класі.
27. Якісні показники індивідуального оцінювання.
28. Технологія портфоліо.
29. Тестування у навчанні дітей з особливими освітніми потребами
30. Індивідуальний навчальний план учня з особливими освітніми потребами як основа оцінювання навчальних досягнень в інклюзивному класі
31. Навчально-дидактичне забезпечення в інклюзивному класі.
32. Особливості добору й застосування наочних засобів навчання на уроці в інклюзивному класі
33. Індивідуальне оцінювання соціальних вмінь учнів з особливими освітніми потребами.
34. Партнерська співпраця шкільного психолога й учителя інклюзивного класу.
35. Методологічні засади сучасної педагогіки як стратегії виховання і навчання.
36. Індивідуальні стратегії навчання молодших школярів.
37. Сутність, цілі та зміст індивідуалізації навчання.
38. Характеристика технологій індивідуалізованого навчання.

39. Індивідуальна траєкторія навчання учнів початкової школи.
40. Стратегії диференційованого навчання молодших школярів з ООП.
41. Стратегії індивідуалізованого навчання молодших школярів з ООП.
42. Психологічні особливості реалізації творчого потенціалу молодших школярів з ООП.
43. Індивідуальний підхід у навчально-виховному процесі дезадаптованих молодших школярів.
44. Особливості формування навчально-стратегічної компетентності молодших школярів.
45. Вплив вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів на вибір навчальних стратегій.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота					Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	40	100
12	12	12	12	12		

T1, T2 ... T5 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	Зараховано
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує справи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабокє їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	

60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	Студент повністю не знає програмного матеріалу, не працював в аудиторії з викладачем або самостійно; допускає суттєві помилки у відповідях на питання, не вміє застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних завдань	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Посібники.
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення в електронному вигляді (навчальна платформа Moodle).
3. Завдання та методичні рекомендації до виконання практичних робіт (навчальна платформа Moodle).
4. Пакети контрольних завдань для підсумкового контролю (навчальна платформа Moodle).

14. Рекомендована література

Основна

1. Аніщук А. М. Інклюзивна освіта : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта» Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 227 с. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/53>
2. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навчально-методичний посібник / А. А. Колупасова та ін. Харків : Видавництво «Ранок», 2019. 216 с. URL: http://ispukr.org.ua/articles/19/at_200213.pdf
3. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с. URL: http://nmcio.ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/Assist_teacher_4_All_print.pdf
4. Будник О. Б. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Івано-Франківськ : ПП Бойчук А.Б., 2015. 152 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/2292.pdf>
5. Веремчук А.П., Хом'як О.А. Інноваційні технології навчання дітей з особливими освітніми потребами. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Вип. 1 (5). Умань, 2021. С. 71-78. URL: <http://ppsh.udpu.edu.ua/article/view/235185>
6. Данілавичюте Е.А., Литовченко С.В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник / За ред. А.А.Колупасової. Київ: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с. URL: <http://surl.li/asarj>

7. Дем'янчук А. С. Виховання в душі миру як пріоритетний напрям роботи викладачів Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. 2018. Вип. 2. С. 21-26 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppog_2018_2_5

8. Діти з особливими потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене : наук.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Л.О. Савчук. Київ : Видавнича група «Атопол», 2011. 274 с. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/22/>

9. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб./ [Тоні Бут]; пер. з англ. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 190. URL: <http://crpio.ipro.kubg.edu.ua/?p=1044>

10. Інклюзивна освіта від А до Я: поради для педагогів і батьків / Укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с. URL: http://monachinivka-nvk.kuryansk.info/files/docs/2017/9894_Inklyuzivna_osvita_vid_A_do_Ya_1.pdf

11. Колупаєва А.А. Інклюзивна практика: технології навчання /А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. Київ: Літера ЛТД, 2019. 160 с.

12. Колупаєва А.А., Таранченко О. М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 160 с.

13. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152 с. URL: <http://surl.li/aeaai>

14. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 304 с. URL: <http://surl.li/izek>

15. Кочерга О. В. Психологія дітей з особливими потребами. Київ : Ред. газ. з дошк. та почат. освіти, 2012. 128 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4682>

16. Красовська О.О., Міськова Н.М., Хом'як О. А. Формування інклюзивної компетентності педагогів до використання арт-терапевтичних технологій в освітньому середовищі ЗДО і НУШ. Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки № 2 (2020 р.). С. 106-112. URL: [file:///C:/Users/home/Downloads/1996-Article%20Text-3801-1-10-20210209%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/home/Downloads/1996-Article%20Text-3801-1-10-20210209%20(1).pdf)

17. Красовська О.О., Сойко І.М., Хом'як О. А. Стратегії педагогіки партнерства в педагогічній деонтології Василя Сухомлинського. *Інноваційна педагогіка. Фаховий науковий журнал*. Випуск № 45, ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 25-28. URL: <http://surl.li/htjhe>

18. Миронова С. П. Робота фахівців з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. Актуальні питання корекційної освіти. 2017. № 9. URL: <http://surl.li/hsdzd>

19. Міськова Н.М., Хом'як О. А., Кирилович О.Ф. Забезпечення наступності в роботі педагогів у інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти і Нової української школи. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 73. 238 с. Т. 1. С. 73-77. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2020/73/part_1/15.pdf

20. Міськова Н.М., Хом'як О. А. Організаційно-методичні особливості підготовки майбутніх педагогів до роботи в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти та Нової української школи на засадах наступності. Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ: збірник наукових праць. Вип. 2 (24). Рівне: РВЦ МEGУ імені акад. С. Дем'янчука, 2020. С. 57-66.

21. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів початкової школи: навч.-метод. посіб. / Т. М. Бабко, О.В. Банах, А. В. Вознюк, Г. А. Коломоєць, Л. Г. Кудрик, О. М. Мельник. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 208 с. URL: <https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyku/dlya-pedpraysivnykiv/Method-Babko.pdf>

22. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/Inclusive_study_Sep17.pdf

23. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/Organizatsijni-zasady-diyalnosti-asystenta-vchytelya.pdf>
24. Островська К.О., Островський І.П., Сайко Х.Я. Індивідуальний маршрут дитини з розладами спектру аутизму. Навчальний посібник, 2017. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 52 с. URL: <http://surl.li/eriob>
25. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>
26. Практика асистента педагога: міжнародний й український контекст: результати дослідження / О.Федоренко, О.Мартинчук, Н.Софій, Г.Лук'янова, О.Кошіль, Т.Симоненко, Л.Байда, Ю.Найда. Київ: ФОП Парашин, 2020, 122 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1CVKHC03FvcIo-J1_A8z2Sr51bLJwMG3R/view
27. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.06.2018 № 609. URL: <http://surl.li/hseer>
28. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
29. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
30. Про затвердження Плану заходів щодо забезпечення права на освіту дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітньому просторі : Наказ МОН України від 31.12.2015 №1436 URL: <http://old.mon.gov.ua/ru/about-ministry/normative/4897>
31. Психологічний супровід інклюзивної освіти : [метод. рек] / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с. URL: <http://surl.li/buwnv>
32. Створення індивідуальної програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами: методичний посібник / Під заг. ред. Софій Н. З., Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 66 с. URL: http://pech-vo.at.ua/OP/Individualna_Programa_Rozvitku.pdf
33. Теорія і практика інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / Упорядник Бондар К. М. [2-ге вид., доп.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», вид. ФО-П Чернявський Д.О., 2019. 170 с. URL: <http://surl.li/gvym>
34. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навч.-метод. посіб. / Уклад. Т. Скрипник. Харків : Факт, 2015. 40 с. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/274/1/>
35. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Софій Н. З., Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/images/news/2016.03.16/UniversalniyDizain.pdf>
36. Хом'як О. А. Організація інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в освітньому середовищі. *Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти*: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (11-12 червня 2021 року, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка). Чернігів, 2021. С. 1116-120. URL: <http://surl.li/eriob>
37. Хом'як О.А. Організаційно-технологічні засади інклюзивної освіти в початковій школі *Технології організаційно-управлінської та освітньої діяльності в початкових класах Нової української школи в умовах інтеграції України до Європейського Союзу*. Монографія / за заг. ред. О. О. Красовська. Рівне : видавець О. Зень. 2023. С. 249-286. URL: <https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/handle/123456789/3462>
38. Хом'як О.А., Боровик І.М.. Інклюзивне освітнє середовище як фактор всебічного розвитку дитини з особливими освітніми потребами. *Актуальні проблеми оптимізації освітнього процесу національної школи в умовах воєнного часу : інклюзивне навчання, інновації*

освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: Збірник тез виступів учасників Регіонального науково-методичного семінару (м. Рівне, 19 травня 2022 року) / за ред. О. О. Красовської, О. А. Хом'як ПВНЗ «МЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука». Рівне: МЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2022, с. 12-15. URL: <http://surl.li/hselv>

Додаткова

1. Боротюк І.А., Хом'як О.А. Інклюзивна освіта в Україні: нормативно-правові аспекти державної підтримки дітей з ООП. *Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «Modern Trends In The Development Of Science And Technology»* (December 12-13, 2022, Innsbruck, Austria). LIU. 2022. S.116-122.

2. Діти державної опіки: проблеми, розвиток, підтримка: Навчально-методичний посібник в 2-х кн. Київ: Міленіум, 2005. 286 с. URL: <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/23/1/>

3. Зверева І. Д., Кияниця З. П., Кузьмінський В. О., Петрочко Ж. В. Оцінка потреб дитини та її сім'ї: від теорії до практики: Навч. посіб.: У 2-х част. К.: «Кожній дитині», 2010. Част. І. 224 с. URL: <http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1443102984.pdf>

4. Інноваційні технології в діяльності інклюзивно-ресурсного центру : метод. посіб. / авт. кол. за ред. А. Г. Обухівської, Т. Д. Ілляшенко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 228 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718625/1/IRC_razvorot.pdf

5. Концепція розвитку інклюзивної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 01.10.2010 № 912 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/prozatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>

6. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на 2023-2030 роки (проект). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-nacionalnoyi-strategiyi-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya-na-2023-2030-roki>

7. Пагута Т. І. Теоретичні засади виховання підростаючого покоління на ідеях миру. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Випуск 69. 2019 С. 157-161.

8. Підтримай себе – підтримай дитину: путівник для батьків дітей з особливими потребами. Методичні матеріали. Авторський колектив проекту «Інклюзивна освіта: крок за кроком», Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 34 с. URL: file:///C:/Users/home/Downloads/Pidtrymaj_Sebe.pdf

9. Павелків Р.В. Дитяча психологія : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Р.В. Павелків, О.П. Цигипало; М-во освіти і науки України. Київ : Академвидав, 2010. 432 с. URL: <https://academia-pc.com.ua/product/51>

10. Хом'як О. А. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх вихователів до впровадження інклюзивної практики в заклади дошкільної освіти. *Теорія і практика професійної підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти та початкової школи в умовах ступеневого навчання* : монографія / авт. кол. : В. Є. Борова, Л. В. Ілюк, О. Ф. Кирилович та ін. ; за заг. ред.. О. О. Красовської. Рівне : О. Зень, 2021. С. 127-164. URL: <https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/handle/123456789/2517>

11. Хом'як О.А., Давидюк К.В. Особливості роботи з батьками, які виховують дитину з особливими освітніми потребами. *Актуальні проблеми оптимізації освітнього процесу національної школи в умовах воєнного часу : інклюзивне навчання, інновації освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: Збірник тез виступів учасників Регіонального науково-методичного семінару* (м. Рівне, 19 травня 2022 року) / за ред. О. О. Красовської, О. А. Хом'як ПВНЗ «МЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука». Рівне: МЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2022, с. 32-34. URL: <http://surl.li/hselv>

12. Хом'як О.А., Боротюк І.А. Досвід Фінляндії щодо інклюзивного навчання дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами. *Актуальні проблеми оптимізації освітнього процесу національної школи в умовах воєнного часу : інклюзивне навчання, інновації освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти: Збірник тез виступів учасників Регіонального науково-методичного семінару* (м. Рівне, 19 травня 2022 року) / за ред.

О. О. Красовської, О. А. Хом'як ПВНЗ «МЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука». Рівне: МЕГУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2022, с. 15-17. URL: <http://surl.li/hselv>

15. Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

<http://mon.gov.ua/>

http://www.ussf.kiev.ua/inclusive_education/

<http://www.ussf.kiev.ua/news/526/>

<https://nus.org.ua/tags/129/>

<http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf>

<https://emetodyst.m CFR.ua/750584>

<https://www.megu.edu.ua/uk/muzej-myru>